

PARHELIUM

Říjen 2008

Jelikož konec září a většina října stály za zlámanou grešlí, co se pozorování týče, bude toto číslo pojato spíše ve všeobecné rovině. Využil jsem nehalového období a pořídil rozhovor s pozorovateli hal z Finska, kteří již nyní plánují program na letošní *diamantovou* sezónu. Není divu, vždyť za tři týdny mohou být ve Finsku první diamanty, takže toto zdánlivě bezhalové období je jen oním pověstným tichem před bouří. Díky oběma halovým dívkám si můžeme přečíst něco o předchozích pozorováních a o atmosféře během toho. Vyjimku tvoří článek o mém jubilejním Parryho oblouku, který přišel neznám, nečekán, objevivší se až na skládačce.

Ohledně skládání a úpravě fotek vyšel bezva článek od J.Kondziolky a M.Popka a lze najít na stránce: http://www.ian.cz/detart_fr.php?id=2930 . Připomínám také odkaz na "hotnews" kam budu umísťovat novinky ohledně hal. Už aby to vypuklo :) <http://hvezdarna-holesov.wz.cz/hotnews.html>

Články:

Rozhovor: O programu pozorování hal na diamantech ve Finsku (*Patrik Trnčák*) - co mají v plánu tři hlavní pozorovatelé z Finska? Co je prioritou letošní sezóny? Odpovídal M.Riikonen, M.Mikkila a J.Moilanen.

Parryho oblouk (*Patrik Trnčák*) - o jednom jubilejním Parryho oblouku, který jsem odpozoroval v Holešově dne 10.10.2008.

Kdy platila podivná rovnice 14 měsíců = 1 měsíc? (*Monika Pacltová*) - rok s nově objeveným zázrakem - optickými jevy.

24 hodin s atmosférickými jevy (*Stěpánka Kosová*) - všehočtu nejen z oblohy za 24 hodin během cesty na dovolenou.

Rozhovor: O programu pozorování hal na diamantech ve Finsku (Patrik Trnčák)

Jelikož byla loňská sezóna diamantových hal ve Finsku úspěšná, poprosil jsem hlavní pozorovatele o menší rozhovor na téma sezóny příští. Hlavní náplní je samozřejmě Kernův oblouk a krystalky při úkazu s Moilanenovým obloukem. Marko Riikonen (MR), Marko Mikkila (MM), Jarmo Moilanen (JM).

P: Kde budeš trávit čas a pozorovat případná hala během zimní sezóny?

MR: Já budu bydlet v Rovaniemi. Budu zde po celou zimu. Pokud někam pojedu, tak to bude vždy na sever.

MM: Celou dobu budu ve městě Nivala.

JM: Většinu zimy strávím na univerzitě v Oulu, kde studuji geologii.

P: Budeš navštěvovat lyžařské areály a místa kde mají sněhová děla?

MR: Jeden lyžařský areál je přímo zde v Rovaniemi, asi jeden kilometr daleko. Sjezdovky vidím dokonce z mého okna. Je to velmi dobré místo. Nicméně na vánoce zde vypínají sněžná děla. V tuto dobu budu jezdit do blízkého areálu Levi, kde děla fungují po celou zimu. V Levi mám i známého se kterým plánujeme návštěvu Kilpisjarvi někdy v lednu či únoru. Zde se setkáme s Mikkilou, který nyní vylepšil své sněžné dělo čímž očekáváme lepší výsledky než loni.

MM: Samozřejmě! Navštívím Rovaniemi a Sotkamo, kde jsou výborná lyžařská střediska. Také plánuji cestu do Kilpisjarvi někdy v lednu či únoru.

JM: Z důvodu mého studia a práce v Oulu nebudu moci odjet někam na sjezdovky. Letos mám velmi málo času na pozorování. Také podmínky na diamanty zde v Oulu nejsou nejlepší. Nicméně když něco uvidím, určitě si rád zapozoruji.

P: Budeš pozorovat také hala u Měsíce či u umělého osvětlení v noci?

MR: Ano, zde je mnoho dobrých míst kde lze pozorovat hala u lamp. Pokud bude halo u Měsíce, bude to jen dobře.

MM: Jistě, proto jsem také vytunil moje sněžné dělo na případné jevy u umělého osvětlení.

JM: Podle volného času.

P: Máš nějaký speciální program na pozorování, čemu se chceš hlavně věnovat?

MR: Hlavním bodem je sbírání krystalků a zároveň fotografování hal během úkazu. Loni, jak jsem měl to neznámé halo u pouliční lampy, jsem udělal jen jeden 30 vteřinový záběr a přitom nebyl čas na sběr krystalků. Letos chci nějak skloubit focení hal (můj foťák ale nemá automatickou spoušť) a sběr krystalků z ovzduší pomocí Petriho misky. Na programu mám i hala vznikající pod obzorem. Když je totiž místo, kde je lampa pod obzorem, lze pozorovat subhorizontální hala nad obzorem. Proto jsem zde našel vynikající místo, kterým je golfové hřiště, kde je možnost výběru výšky světla nad obzorem. Prioritou pro letošní zimu je také zjištění na kterých krystalech vzniká Moilanenův oblouk. Spodní sunvex Parryho oblouk, 44° parhelia a Kernův oblouk jsou trojicí hal, která jsem ještě neviděl. Alespoň jeden jev bych chtěl letos odpozorovat. Ať již u Slunce či Měsíce.

MM: Hlavní prioritou jsou krystalky na kterých vzniká Moilanenův oblouk. Loni se sice nějaké krystaly během úkazu s Moilanenovým obloukem nasbírali, ale stále zůstávají záhadou. Mimo vylepšení sněžného děla jsem vyrobil i extra silné světlo, které snad pomůže při nočních diamantech. V plánu jsou také snímky subhorizontálních hal. Neznámé území jsou i pyramidální hala u umělého osvětlení. Pokud zde bude pár dní alespoň -30 Celsia, kdo ví. Možná se něco odpozoruje.

JM: Nebudu mít asi moc času na lov hal na diamantech. Možná příští rok. Z důvodu zaměstnání budu v Oulu bydlet několik dalších let.

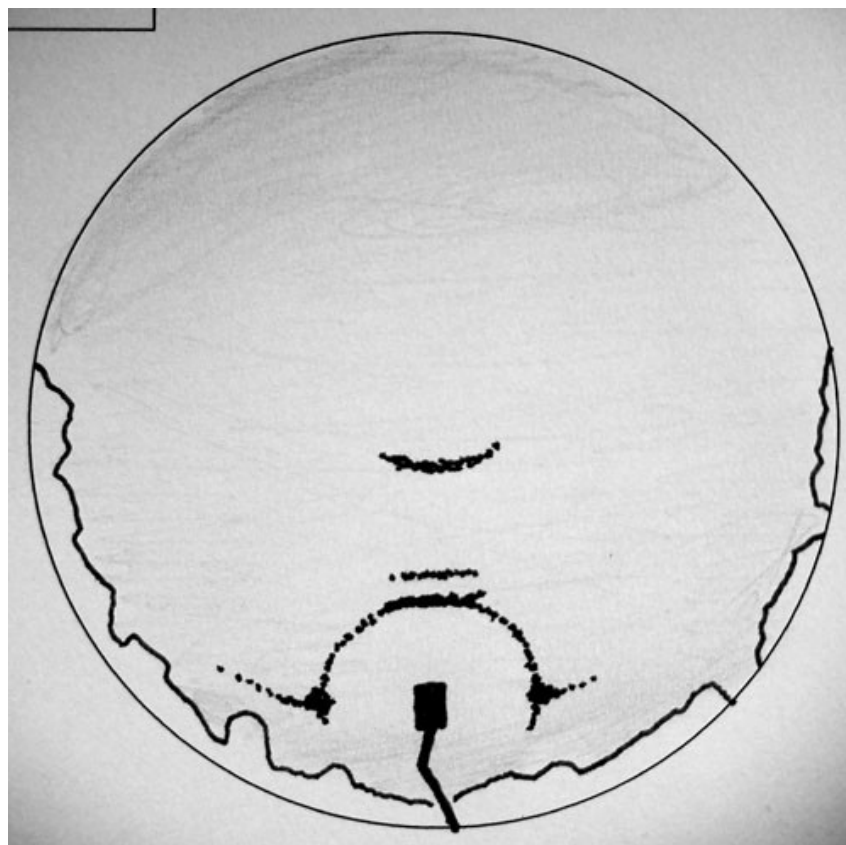
P: Díky všem za odpovědi.

Parryho oblouk 10. října 2008

(Patrik Trnčák)

Moje první říjnové halo v Holešově začalo nadějně vypadajícím cirrostratem přicházejícím od severu. Při pohledu na okolí Slunce jsem však vůbec nic neviděl. Proto přišlo na řadu focení snímků na skládačku.

Ve 14:30 hodin SELČ jsem začal pozorovat a dělat průběžně snímky po 5 kouscích. Do 15:00 jsem udělal 50 fotek, které jsem pak skládal v Registaxu. Pouhým okem jsem viděl velmi slabé 22° halo, které šlo vidět na stranách a chvíli i v oblasti HDO. Horní dotykový oblouk očima vidět nebyl, respektive byl, ale při své "nejasnosti" to mohlo být jen zjasnění hala na lepším cirru. Nicméně skládačka klasický HDO potvrdila, protože se ukázal i slabší Parryho oblouk. Ten jsem očima vůbec neviděl. Parhelia se střídala ve viditelnosti tak, že první bylo levé, pak pravé, pak opět levé a před koncem úkazu byla viditelná obě. Cirkumzenitální oblouk jsem tušil po celou dobu, ale nejvíce zjasnil při přechodu jiné vrstvy cirru. Pozorování ukončil odchod cirrostratu a také se nasouvala nízká stratocumulová oblačnost taktéž od severu. Toto pozorování je vyjimečné ještě tím, že jsem odpozoroval svůj 40. Parryho oblouk. (39 suncave, 1 sunvex). Shodou okolností Parryho č.: 30 jsem pozoroval přesně před rokem, tedy 10.10.2007.



Kdy platila podivná rovnice 14 měsíců = 1 měsíc?

(Monika Pacltová)

Správná odpověď: v srpnu 2008. To jsem si totiž odškrtla v pomyslném halokalendáři první měsíc - tedy 31 dnů, u nichž mám poznamenáno, že jsem viděla halový jev. Chudičká statistika, že ano! Mno, záleží na tom, jakou zvolím inerciální soustavu; mezi halaři bezesporu pěchota, ale třeba v okruhu mých blízkých lidí (pohříchu vzdělaných a vnímavých) o halech neslyšel do loňska vůbec nikdo! To až v posledních týdnech mi občas volají, píší, vyprávějí, že asi viděli to či ono, výživně popisují barvy a tvary - pak společně spekulujeme, co že to mohlo být. Ostatně není to tak dávno, co jsem o halech neměla ponětí ani já...

Všední červencový den, odpolední pařáček v plné tramvaji. Ještě pár stanic a budu konečně doma. Bezmyšlenkovitě prohlížím kousek oblohy, který je vidět pootevřeným víkem ve střeše, lapám závany čerstvějšího vzduchu, který jím dovnitř občas zavane. Co to je? To přeci není duha...? Nedá mi to, na Výtoni vystupuji. Ve velkém kruhu kolem slunce mají oblaka zvláště perleťově růžové a zelené okraje. Moc se mi to líbí; domů jdu už pěšky a každých pár kroků se dívám, jestli "to" je stále patrné. Sedám k internetu, zadám "duhové zbarvení oblaků" a objevuji nový svět. Tomášův skvělý web, pozorovatelskou bibli Sira Cowleyho, atlas oblaků... Irizace, opakují si, jmenuje se to irizace. Dlouhé hodiny brouzdám po mracích, po obloze a jenom žasnu, co všechno mohou paprsky vykouzlit! Nedlouho poté vidím svá první překrásná parhelia, bohužel zrovna za volantem na dálnici, žádná možnost bezpečně zastavit. Konečně! Vystupuji u benzínky, honem honem fotím a natáčím aspoň mobilkem a náhodnému odpočívajícímu řidiči vysvětluji, co to je. Také se kochal a vyprávěl, jak pobýval v tropech a podobné úkazy párkrát viděl. Zvláštní pocit radosti, že mi je dáno, že vidím, všímám si a poznávám! Stejně tak - dokud mi mozek bude sloužit - asi nezapomenu na své první halo a cirkumzenitální oblouk na Jadranu, první sloupek nad komínem, eliptickou korónu ve Vršovcích, supralaterál s poštolkou, parhelický kruh v Nuslích, Parryho nad Karlovem... Absolvovala jsem pozorovatelskou první třídu kašičku, teď už chodím do družičky.

Vybavuje se mi grafika znaku jin-jang; připomíná mi den se Sluncem a noc s Měsícem. Nějakých dvacet let už sem tam pozoruji noční oblohu, ale vlastně jsem se nedostala dál, než takřikajíc k triedru - mám potuchu, kdy kde je jaké souhvězdí, jak se která hvězda jmenuje, najdu pár Messierových objektů; k tomu snad ještě drobečky z teorií, co hýbou vesmírem, a pozapomenutých přednášek z fyziky. Denní oblohu jako bych objevila až zcela nedávno a kruh se tak uzavřel. Nemusím čekat, až se setmí, aby bylo co pozorovat. Ne, nenudila jsem se ani předtím, to snad ani neumím. Ale nemám jen nového "denního" koníčka, pro mě se toho změnilo mnohem víc. Kdo zná trpělivé posedávání či postávání na čekané, ví, o čem je řeč. Maličností, jako je změna pořadníku denních činností, počínaje a konče něčím podstatnějším, co nedokážu dost dobře pojmenovat. Než ráno začnu připravovat snídani, prohlédnu oblohu. Vyjdu z domu, zakloním hlavu (pozor na psí šrapnely!). Vstanu od práce, prohlédnu oblohu. Podaří-li se "nadějný den", vstávám mnohem častěji. Kolem slunka vlastně mžourám pořád, pokud to jen jde!

Jestlipak ten cirrostratus dojde až k nám? Snad se budou pěkně kumulit kumuly! Bude z toho bouřka? Kdy poletí ISS? V jaké fázi je Měsíc? Kdy bude zatmění? Už je čas na NLC! Jak vysoko bude slunce v Řecku? Jsou ty duhy dvě nebo jen jedna zase? Ti Finové zase zabodovali! Jsou to pyramidky nebo jen mrak? Júúú, tenhle pilousek se opravdu povedl! Tak pěkný CZO a foťák je doma! To lovíte UFO? Ne, fotím halo (a svírám pevněji jednou rukou kabelku a druhou stativ). Smích. Ti kluci si určitě myslí, že jsem utekla z blázince. A ti policajti asi taky (jedna lehce adrenalinová noc na Vyšehradě). Není vám to povědomé?! Haha, vsadím se, že je! Naštěstí jsem v Holešově poznala podobně postižené jedince, lidičky "švihlý halama". Úlevný moment, že nejsem až takový exot, jiní jsou ještě švihlejší - to ovšem míním jako obdivnou pochvalu, kdyby si to snad chtěl někdo vysvětlovat jinak!

Čekáte-li od mého vyprávění alespoň na závěr něco třeskutě zajímavého nebo nového, musím vás zklamat. Žádný nový oblouk, žádná vysvětlující teorie. Žádný utajovaný sběratelský Mauritius, tedy halový komplex, jaký dosud nebyl spatřen ani na Jižním pólu. Jen jsem se chtěla podělit o radost, kterou mi rok s optickými jevy (a lidmi kolem nich) přinesl. Přeju tu radost i vám! :)

24 hodin s atmosférickými jevy

(Štěpánka Kosová)

V čase 'suchých' cirrů, nudné nebeské modře nebo depresivních městských inverzí si vzpomenu na vyjimečné dny, kdy zafunguje tzv. Bunching effect a člověk většinou v největší časové tísní nestíhá fotit. Takových 24 hodin nabitých atmosférickými jevy jsem zažila 28. - 29. června 2007 při odjezdu na dovolenou.

Uhřetěves - 28. 6. odpoledne. Při akutním instalatérském zákroku na vodovodním potrubí jsem se snažila prodrat mezi techniky, mými dětmi a kufry směrem k oknu, abych mohla zachytit krásnou duhu. Na snímku je zachycena primární a sekundární duha s Alexandrovým pásem.

Uhřetěves - 28.6. večer. Závada byla úspěšně odstraněna, kufry zabaleny, děti odstaveny k televizi a já měla do půlnoci čas na focení nočních svítících oblaků, jejichž pozorování ten den byla hlášena i z Prahy. Tato oblaka nebyla tak jasná, jako z noci 17. 6. 2007, přesto na fotce jsou patrná.

Praha Ruzyně - 29.6 - 4:00 odlétáme Boeingem 737 na letiště Preveza v Řecku. Krátce po startu, kdy se letadlo vzneslo nad nízkou oblačnost, vyšlo slunce. Ozářilo nízkou oblačnost, která se táhla přes celou střední Evropu a na ní se objevila načervenalá do nekonečna se táhnoucí glorie. Moje dojmy z prvního letu byly umocněny tímto pozorováním. Na okamžik se na této oblačnosti objevil zlomek mlhové-oblačné duhy.

Do těchto 24 hodin se ještě vešlo pozorování sice neatmosferického, ale také zajímavého jevu - slabého zemětřesení. Příjemně se s námi houpala terasa u bazénu, ve kterém se na vodě tvořily drobné vlnky.

